

УДК 821.111(73)Віл7Сто.09:355
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-1-27>

Катерина КАЛИНИЧ,
orcid.org/0000-0002-8263-6322
аспірантка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) k.kalynych@chnu.edu.ua

ВПЛИВ ВОЄННИХ ПОДІЙ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТУ: ДОСВІД ЛІТЕРАТУРНОЇ РЕЦЕПЦІЇ

Університети, закономірно адаптуючись до будь-яких соціально-історичних подій, завжди транслюють дух відповідної епохи й продуктивно функціонують навіть під впливом деструктивних зовнішніх факторів, таких як війна, пандемія, природні катаклізми тощо. Перелічені стресоутворюючі чинники безпосередньо впливають на свідомість студента, що у свою чергу інтерполюється й на сприйняття художнього тексту. В статті продемонстровано компаративістичний аналіз на основі університетського роману американського письменника Джона Вільямса «Стоунер» та соціологічного опитування студентів другого та третього курсів філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича задля визначення змін аксіологічного поля рецепції літературного твору. В такий спосіб порівнюється тогочасне сприйняття Першої та Другої світових війн із сучасними реаліями – повномасштабною війною в Україні. Враховуючи, що письменник був учасником Другої світової війни, певні достовірні факти пережитого досвіду лягли в основу університетського роману «Стоунер» й інтерполюються на постаті протагоніста – Вільямі Стоунері, студенті Девіді Мастерзі, викладачі Арчері Слоуні. В ході дослідження було простежено, що сприйняття тогочасних травматичних військових подій аспірантом, а згодом і викладачем В. Стоунером суголосне із перцепцією сучасних студентів. Зокрема, сьогочасна молодь, як і персонажі «Стоунера», проявляє охоче й швидко бажання формувати добровольчі загони, прагне бути важливою і причетною до перебігу бойових дій, виявляє люту ненависть до нападників та викладачів університету, родом із країни агресора, за будь-яких обставин намагається підтримувати воїнів, вона не здатна чітко окреслити власне майбутнє, проявляє мінливість психоемоційного стану. Було виявлено, що допомогти подолати кризові моменти та негативні емоції зобувачам вищої освіти допомагає мистецтво – література та кінематограф. Наголошується, що при виборі літературних текстів увага зосереджується на жанрових аспектах: крім трилерів, детективів та фентезі, молодь часто цікавиться художніми, науковими та науково-популярними текстами воєнної тематики.

Ключові слова: університет, університетський роман (campus novel), Джон Вільямс, «Стоунер», війна, рецептивна поетика.

Kateryna KALYNYCH,
orcid.org/0000-0002-8263-6322
Postgraduate at the Department of Foreign Literature and Theory of Literature
Yuri Fedkovich Chernivtsi National University
(Chernivtsi, Ukraine) k.kalynych@chnu.edu.ua

THE IMPACT OF MILITARY EVENTS ON THE WORK OF THE UNIVERSITY: THE EXPERIENCE OF LITERARY RECEPTION

Naturally adapting to any socio-historical events, universities always convey the spirit of the respective era and function productively even under the influence of destructive external factors such as war, pandemic, natural disasters, etc. The above stressors directly affect the student's consciousness, which in turn interpolates into the perception of the literary text. The article under studies presents a comparative analysis based on the university novel "Stoner" by the American writer John Williams and a sociological survey of the second- and third-year students of the Faculty of Philology of Yuri Fedkovich Chernivtsi National University to determine changes in the axiological field of reception of a literary work. In this way, it compares the perception of the First and Second World Wars at the time with the current realities of a full-scale war in Ukraine. Taking into consideration the fact that the writer was a participant in the Second World War, certain reliable facts of his experience laid the foundation of the campus novel "Stoner", as well as are interpolated into the protagonist William Stoner, student David Masters, and teacher Archer Sloane. The research shows that the perception of the traumatic military events of that time by the graduate student (and later the teacher) W. Stoner mostly coincides with the perception of modern students. In particular, like the characters of "Stoner", today's students express willingness and quick desire to form volunteer units, strive to be important and involved in the course of hostilities, feel fierce hatred for the attackers and university professors from the aggressor country, try to support the soldiers under any circumstances, are unable to clearly outline their own future, and show a changeable psycho-emotional state. The article

ascertains that art – literature and cinema – helps higher education students overcome crisis moments and negative emotions. It also points out that when choosing literary texts, attention is focused on genre aspects: in addition to thrillers, detectives, and fantasy, young people are often interested in fiction, science, and popular science texts on military topics.

Key words: *university, campus novel, John Williams, “Stoner”, war, receptive poetics.*

Постановка проблеми. Університети, реалізуючи свою просвітницьку та наукову місію, завжди виступають важливими каталізаторами суспільно-історичних змін. Ця динаміка визначається неабиякою роллю соціально активної молоді, яка стає не лише безпосереднім учасником будь-яких складних викликів історичної дійсності, а й своєрідним атрактором цього процесу. Таким чином, академічне середовище закономірно адаптується до найскладніших зовнішніх обставин, відображає дух відповідного часу й активно генерує та модифікує своє функціонування під час кризи та конфліктів, зокрема й військових. Саме війна, деструктивно впливаючи на усі сфери людського життя, імплементує й наукову спільноту в безповоротний військовий процес, про що свідчать не лише історичні джерела, а й художня література. Показовими у цьому контексті постають університетські романи (*campus novel*), які комплексно відображають різнобічні освітні, політичні, історичні, культурологічні, міжособистісні аспекти й по-своєму інтерполюють літературне мистецтво. Тому задля визначення змін аксіологічного поля рецепції художнього тексту, в якому артикулюються реалії Першої та Другої світових війн, ми звернулися до університетського роману американського письменника Джона Вільямса «Стоунер» (1965) та провели структуроване соціологічне опитування серед студентів 2-го та 3-го курсів філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича спеціальностей 035 «Філологія» (українська мова та література) та 014 «Середня освіта» (румунська мова та література). Ця розвідка дає можливість порівняти тогочасне сприйняття історичних подій із сучасним контекстом – повномасштабною війною в Україні.

Аналіз досліджень. Доповнити вислід закономірних змін аксіологічного сприйняття мистецтва сучасним студентством допомагають дослідження відомих зарубіжних та вітчизняних науковців, які й слугують важливим теоретико-методологічним підґрунтям. Насамперед це «Війна мітів про війну в сучасній Україні» (2010) О. Зайцевої, «Криваві землі. Європа поміж Гітлером та Сталінін» (2011) Т. Снайдра, «Фрейми війни. Чії життя оплакують?» (2016) Дж. Батлер, «Реактивність літератури» (2016) Я. Поліщука, «Почути травму. Розмови з провідними спеціалістами з теорії

та лікування катастрофічних досвідів» (2017) К. Карут, «Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі» (2022) О. Пухонської та ін. У річищі рецептивної естетики вагомими постають напрацювання Р. Барта, В. Ізера, О. Потєбні, П. Рікера, О. Червінської, Г. Р. Яусса, які в концепції «письменник – твір – реципієнт» надають останньому першорядне значення, позаяк «читач може краще самого поета осягнути ідею його твору» (Потєбня, 1996: 30). Особливу увагу заслуговують і праці з психології, присвячені впливу війни на освітній процес та її учасників, зокрема «Психологічні особливості сприйняття студентами травмуючих подій в сучасній Україні» (2014) А. Маслюка; «Психологія травми: практичний аспект» (2015) А. Маслюка; «Переживання стресу в умовах війни: досвід українського студентства» (2022) Н. Савелюк; «Оцінка стану соціально-психологічної адаптації студентів середніх курсів вищих навчальних закладів Буковини в умовах війни» (2022) В. Шупер, С. Шупера та ін.

Виклад основного матеріалу. Апелюючи до роману «Стоунер» Дж. Вільямса, слід зауважити, що його автор у свій час також отримав військовий досвід – служив у військово-повітряних силах США під час Другої світової (див. детал.: Калинич, 2020). Тому такі пережиті письменником події безпосередньо інтерполюються на характері протагоніста цього твору – Вільямі Стоунері, та відтворюються у діалогах інших персонажів, що достовірно презентують психоемоційний стан і чітку громадянську позицію тодішньої молоді через інтертекстуальне вкраплення шекспірівського уявлення про світ як своєрідний театр:

«– Нам усім треба грати свою роль <...> Тобі краще піти зі мною.

– Мені? <...>

– Звісно. Всі записуються. Я щойно говорив із Дейвом – він іде зі мною.

Ти зіграєш свою роль. – Його голос виріс разом із почуттям. – Ми всі тепер у цьому разом, Білле; ми всі у цьому разом (Вільямс, 2019: 45–46)».

Враховуючи, що хронотоп роману «Стоунер» охоплює не лише період Першої, а й Другої світової війни, Дж. Вільямс презентує амбівалентність дихотомного переживання цієї катастрофи однією особистістю – спочатку молодим аспірантом, а згодом вже зрілим викладачем Вільямом Стоунером. Так, відтворюючи загальновідомий

факт про вбивство ерцгерцога Франца Фердинанда, автор підкреслює задіяність у воєнних діях усієї Європи та стурбованість студентів, що «були приємно невпевненими у власному майбутньому» (Вільямс, 2019: 34). Однак вже після оголошення воєнного стану між Америкою та Німеччиною «тисячі молодих людей по всій країні, наче отримавши полегшення від того, що напругу непевності знято, оточили центри набору до армії, які поспіхом були організовані за кілька тижнів до того». Сотні ініціативних студентів «не могли чекати, поки Америка втрутиться, і ще 1915 року записалася на службу в Королівські канадські збройні сили або як водії машини швидкої допомоги – до однієї з європейських армій союзників» (Вільямс, 2019: 34). Схожі аспекти простежується й в 52 опитаних респондентів, 95% з яких охоче б записалися добровольцями до армії, 3% – іноді думають про таке і лише 2% опитаних не хотіли б брати участь у війні.

Відмову служити в армії можна вважати захисною реакцією психіки людини, позаяк сам воєнний конфлікт несе безліч руйнівних факторів не лише фізичного й психологічного характеру, а й соціального, економічного та суспільного. Тому, коли всі однолітки Вільяма намагаються активно долучитися до армії, юний дослідник переживає збентеження іншого кшталту: «Хоч він і говорив про війну в Європі з аспірантами та викладачами, та ніколи до кінця не вірив у це; і тепер, коли вона нависла над ним, над ними всіма, він виявив у собі великий запас байдужості». Насамперед «він шкодував про безлад, який війна принесла в життя університету; але не міг знайти у собі жодних ознак сильних патріотичних почуттів і не міг змусити себе ненавидіти німців» (Вільямс, 2019: 44–45). Така позиція героя супроводжується рішучістю залишитися в університеті й продовжити свою наукову кар'єру, позаяк протагоніст «не відчував жодної провини за своє рішення, і коли призов став загальним, він узяв усю свою відстрочку без жодного почуття сорому» (Вільямс, 2019: 51). Як виявилось, такий вчинок сприйнявся вкрай негативно й засуджуюче, і аспіранту Стоунеру довелося зіткнутися зі своєрідним булінгом з боку своїх колег (презирливі погляди) та студентів (груба поведінка). Сучасні здобувачі вищої освіти також не поділяють позицію протагоніста і висловлюють люту ненависть до нападників (100%).

Простежується в тексті й третя категорія персонажів-студентів, що транслює романтичний пафос крізь призму військових дій. До них зараховуємо Девіда Мастерза, який пролонгує свою байдужість до війни як такої: «Мені начхати на нім-

ців. Коли йдеться про це, гадаю, мені насправді начхати і на американців. <...> Думаю, я це роблю, тому що немає значення, зроблю я це чи ні». Насправді для нього «цікавіше ще раз пройти по світу, перш ніж я повернуся до цього усамітненого й повільного помирання, яке нас усіх очікує» (Вільямс, 2019: 46–47). Амбітний хлопець, позбавлений надмірного патріотизму своїх однолітків, деміфологізує сприйняття війни та закликає свого товариша не воювати «заради Христа, не роби цього для Бога, країни і старого дорогого У. М. Роби це для себе» (Вільямс, 2019: 47). Така позиція юного студента Мастерза переконує, що для деякої війна слугувала не стільки деструктивним явищем, а швидше радикальним філософським підходом у пошуку власного «Я», спробою зрозуміти складні аспекти людського існування через перебіг жорстоких драматичних подій.

Саме уявлення про війну та її образ інспірують у студентській свідомості загальноприйнятту соціальну концепцію з імплікованих патріотичних сподівань, позитивних очікувань, рішучої поведінки, героїчних вчинків. Відважні дії кумирів-побратимів сугестивно впливають на підсвідомість молоді та провокують останніх брати з них приклад. Важко переживаючи почуття провини через неспроможність в силу певних обставин долучитися до армії та проявити свою хоробрість, а також враховуючи нестабільність емоційного стану через стресовий фактор, молоде покоління продукує небажану агресію – травмуючі сутички та фізичне насильство. Схожий випадок змальовує й Дж. Вільямс. Студенти, натхненні патріотичними гаслами, проводили антинімецькі демонстрації, одна з яких була направлена проти професора «німецької мови, що народився у Мюнхені, а замолоду навчався в Берлінському університеті» (Вільямс, 2019: 45). Сердита групка розпалених студентів зустріла переляканого викладача з простягнутими до них тремтячими руками, однак через певну розгубленість «вони розійшлися у понурому збентеженні» (Вільямс, 2019: 45). Подібна реакція виникає й у респондентів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Так, сприймаючи події крізь призму власного досвіду, сучасні студенти так само негативно реагують на викладача родом з країни нападника (94%), однак для декотрих з них (6%) важливою залишається його громадянська позиція («якщо він підтримує країну агресора і нав'язує пропаганду, то як мінімум не відвідувала б його заняття»). Тому для університетів будь-якої епохи важливим завданням постає навчити здобувачів освіти критично мислити, не піддаватися на соціо-

культурні впливи та політичні провокації, а вміти свідомо осмислювати власні дії та їхні наслідки.

У романі «Стоунер» демонструється позиція й викладацького складу щодо воєнних дій. Усі молодші викладачі, слугуючи прикладом для студентства, покинули викладацьку роботу і пішли на фронт, тоді як продовжувати студіювати науки повинні були старші колеги непризвального віку, такі як професор Арчер Слоун. Чергова війна (професор пережив події Громадянської війни) послужила певним тригером і негативно вплинула на його подальшу поведінку: «він почав замикається в собі, і це замкнення стало очевиднішим, коли війна наблизилася до свого кінця. Він не спілкувався зі своїми колегами, якщо тільки справи кафедри не змушували його це робити» (Вільямс, 2019: 56). Підірваний психоемоційний стан вплинув і на викладання професора Слоуна, яке «стало таким дивним, що студенти з жахом відвідували його заняття» (Вільямс, 2019: 56). Досвідчений лектор «читав монотонно й механічно зі своїх нотаток, ніколи не дивлячись студентам в очі; часто його голос збивався, коли він пильно вдивлявся у свої нотатки, і далі йшли одна, дві, а іноді й п'ять хвилин мовчання, протягом яких він не рухався і не відповідав на запитання приголомшених студентів» (Вільямс, 2019: 56). Хоч Арчер Слоун безпосередньо не брав участі у війні й зобов'язувався виконувати важливу для науковців етичну місію – «виступати захисником миру й моральності у міжнародних стосунках» (Пелікан, 2008: 39, 41), його травмована психіка внаслідок ретроспективного досвіду призвела до внутрішнього надлому, зробивши з вченого розбитого чоловіка, який «більше ніколи не буде тим, ким він був» (Вільямс, 2019: 58).

Однак на сторінках роману «Стоунер» вплив війни передається не лише через персонифікований текст. Через зовнішні обставини деформується і сам описаний автором університет Міссурі. Внаслідок військового конфлікту скоротилася значна кількість висококваліфікованих викладачів, студенти та й самі лектори не відвідували пари, «вони юрмилися у холах і збиралися малими групами, бурмочачи приглушеними голосами» (Вільямс, 2019: 45), тому якість навчання суттєво погіршилася, підтверджуючи думку Я. Пелікана, що у кризові для країни моменти заклади вищої освіти зазнають особливої трагічності (Пелікан, 2008: 39). Натомість сучасні студенти, переживаючи повномасштабне вторгнення росії на територію України, не заперечують важливості отримання знань під час війни, проте вважають доцільним запровадити в університетах змішану

чи дистанційну форми навчання. Аксиологічне поле чернівецьких студентів, які важко пережили перші місяці повномасштабного вторгнення і не могли виконувати звичну, рутинну роботу, зміщується на підтримку воїнів («наразі ми свідомі того, що нам потрібно продовжувати працювати та допомагати ЗСУ – викладатися на максимум»).

Психологічний тиск, тривога, апатія, а подекуди й депресивні стани значно вплинули й на рівень продуктивності теперішнього молодого покоління (він «спочатку зменшився, а потім повернувся до звичного ритму»). Однак, працюючи у стресових умовах (постійні повітряні тривоги, вимушене внутрішнє переміщення, переживання за рідних, які воюють, тощо), викладачі намагаються адаптуватися до зовнішніх обставин і придумують для студентів багато цікавих завдань, які слугують для останніх своєрідним способом ескапізму (для 75% опитаних такі завдання допомогли відволіктися від дійсності). Зокрема, психологічно при звичаїтись до перебігу збройного конфлікту, подолати кризовий стан та надати своєрідний терапевтичний ефект студентам допомагає мистецтво. Приміром, 95% учасників опитування зауважили, що література та кінематограф найбільш дієво допомагають подолати негативні емоції («Читаючи книгу, переглядаючи різноманітні фільми, я наче відриваюся від реальності та відчуваю гармонію, знаходжу сили та натхнення. Окрім того, я іноді пишу вірші. Це дуже релаксуюче», «Так, я відволікаюся від реальності, проживаючи інше життя у мистецькому творі», «Література, музика, театр допомогли впоратися з емоційним вигоранням. До того ж, тішить думка, що відсоток прибутку окремих мистецьких та освітніх заходів було виділено на потреби ЗСУ»). Підтверджує таку думку й психологиня К. Гольцберг, стверджуючи що не варто уникати будь-яких неконтрольованих негативних почуттів, а слід інтерполювати їх «в інше століття чи іншу реальність. Це дозволить спостерігати за своїми відчуттями з цієї реальності, з цієї дистанції» (див.: Як ми не читаємо під час війни).

Цікавим видається і вибір жанру літературних творів. Приміром, 67% опитаних надають перевагу трилерам, детективам, фентезі з яскраво вираженими пригодницьким та любовним сюжетами, тоді як 33% – художнім, науковим та науково-популярним текстам воєнної тематики (Еріх-Марія Ремарк «Три товариші» (1936), Мілан Кундера «Нестерпна легкість буття» (1984), Тімоті Снайдер «Криваві землі» (2010), Юрій Винничук «Танго смерті» (2012), Венді Лауер «Фурії Гітлера» (2020), Віра Агеева «За лаштунками імперії».

Есеї про українсько-російську культурні відносини» (2022), Анастасія Левкова «За перекопом є земля» (2023)). Таким чином, завдяки літературі студентство не лише має змогу імплікуватись у вигадані світи, а й заповнити певні історичні лакуни, консолідувати генетичну пам'ять, усвідомлено сприймати й аналізувати складні аспекти реального воєнного життя задля наближення омріяної перемоги.

Загальновідомо, що внаслідок воєнних конфліктів країна втрачає значні людські, економічні, соціальні, культурні та природні ресурси. Отже, завершення війни постає критично важливим для відновлення стабільності та реконструкції усіх сфер розвитку держави. Перемога, крім символічного значення, має вагомий стратегічний вагу для національного піднесення, подальшого розвитку та забезпечення благополуччя країни. Тому реакція студентів на кінець Першої світової, ретрансльована в університетському романі «Стоунер», видається передбачливою: «семестр розпочався в атмосфері напруженої веселості й радості. Студенти та викладачі посміхалися один одному і жваво кивали в холлах <...> заняття одразу перервалися; студенти безцільно бігали по академістечку й починали маленькі паради, які збиралися, розсіювалися, і знову збиралися, проходячи через холи, аудиторії та кабінети» (Вільямс, 2019: 58). Сучасні ж реалії не дають можливості спрогнозувати точне припинення воєнних дій, що безпосередньо впливає на психологічний стан студентства так званий «інтелектуальний стрес» (див.: Савелюк 2022) (97% опитаних не можуть чітко окреслити своє майбутнє). Крім того, емоції, які респонденти відчували на початку війни (непорозуміння, страх, лють, тривожність, сум, розгубленість, паніка, обурення), значно відрізняються від теперішніх – гнів, зникання, апатія, застій в емоціях та думках, втома, виснаження, скорбота, стриманість, ненависть до ворога, гордість за військовослужбовців/військовослужбовиць та волонтерів/волонтерок, прагнення до миру. Натомість реакція на перемогу України у війні з росією, на думку опитаних, завперш, буде пов'язана не з надто позитивними емоціями («спершу сльози радості, потім сльози горя... стільки невинних людей погублено, усвідомлення, що ніколи не буде так, як раніше», «Шок, а далі велика радість і сльози», «Точно плакатиму. Довго і багато. Не лише від радості, а й від розуміння, якою ж ціною ми перемогли. Буде дуже незвично знову будувати життя, наче з нуля, однак я впевнена, що все точно буде краще, ніж зараз!», «Полегшення і розпач, бо після оголошення пере-

моги почнеться розкриття військових злочинів, реальна кількість втрат, висвітлення всіх тактичних помилок», «Авжеж, це буде радість та щастя. Але разом з тим, прийде відчуття пекучого болю та туги за тими, хто загинув, захищаючи та виборюючи перемогу; за тими, хто стали невинними жертвами російського терору»).

Реалії Другої світової війни, відтворені у романі «Стоунер», досить побічно зображують сприйняття попередніх подій крізь травматичний досвід вже поважного професора Вільяма Стоунера. Автор виокремлює реакцію циклічних дій академістечка на черговий військовий конфлікт: добровільний загін поповнювався ресурсами амбітних студентів і молодих викладачів, які йшли «воювати за послідовників чи керувати машинами швидкої допомоги», а «в кінці першого семестру декілька з них насправді зробили крок і подали поспішні заяви на звільнення» (Вільямс, 2019: 278). Пережиті події Першої світової війни безпосередньо відбиваються на свідомості протагоніста: «він подумав, що тепер щось знав, небагато, про відчуття марної втрати <...>. Він подивився на роки, що простяглися, і зрозумів, що найгірше попереду» (Вільямс, 2019: 278). Єдиним осердям стабільності та віри для героя залишається установа університету: «Він сказав собі, що цього було небагато; але він знав, що це було все, що він мав» (Вільямс, 2019: 278). Звикання до перебігу подій Другої світової провокували у професора Стоунера формування інтерферентного сприйняття тогочасної дійсності, суголосної із сучасністю. З одного боку спрацьовував інстинкт самозбереження й Вільям відступав у «інстинктивному жаху від щоденного виснаження, повені руйнувань і смерті, які неминуче атакували розум і серце», позаяк «він знову побачив, що факультет став порожнім, побачив, що класні кімнати звільнилися від молодих людей, побачив страшні погляди на тих, хто залишався, і побачив у тих поглядах повільне вмирання серця, гірке виснаження почуттів та турботи» (Вільямс, 2019: 310). Тоді як з іншого – під тиском зовнішніх аспектів «він відкрив у собі здатність до насильства, якого він не підозрював у собі: він прагнув до причетності, він жадав смаку смерті, гіркої радості від знищення та відчуття крові. Він відчував і сором, і гордість, і над цим усім – гірке розчарування в собі, в тому часі та обставинах, які зробили це можливим» (Вільямс, 2019: 310). Переживаючи складний період свого життя внаслідок чергового воєнного конфлікту, головний герой все ж сумлінно намагається виконувати свою викладацьку роботу, даремно згорбивши «спину проти

шторму, який насувався, і безглуздо намагався затулити руками тьмяне мерехтіння свого останнього нещасного сірника» (Вільямс, 2019: 311). Однак вже післявоєнний період, як підкреслює автор, приносить університету позитивні зміни: повертаються ветерани війни, котрі докорінно трансформують академічне середовище завдяки прагненню до нової якості життя. Ці студенти, зазнавши трагічного впливу бойових дій, «дивні у своїй зрілості, були дуже серйозними і презирливими до тривіальності. Невинні у моді чи звичаях, вони прийшли до навчання, про яке мріяв Стоунер, так ніби ці дослідження були самим життям, а не конкретними засобами для досягнення конкретних цілей» (Вільямс, 2019: 314). Тому герой, натхненний такою кооперацією зі студентами, починає працювати ще з більшим ентузіазмом.

Висновки. Отже, проводячи аналогію між університетським романом «Стоунер» та теперішніми реаліями, переконуємось, що означений

часовий простір цього художнього твору корелює з сьогочасними військовими подіями. Рецепція тексту воєнної тематики формується сучасними студентами крізь призму пережитого травматичного досвіду, які із героями означеного роману ідентично реагують на перебіг подій та відповідні соціальні зміни. Деструктивний вплив військового конфлікту безпосередньо впливає на аперцепційний фон теперішньої молоді, та провокує сприймати війну як своєрідного ката, що «вбиває морально, після неї важко повернути щастя в очах один одного», «вбиває чуттєвість, ми звикаємо до жорстокості та насилля і врешті втрачаємо нормальну людську поведінку», «руйнує все, залишаючи після себе велике спустошення, однак змінює КОЖНОГО з нас всередині. Комусь буде легше сприймати дійсність, комусь – важче. Але нам завжди потрібно допомагати тим, кому важче, позаяк варто не забувати бути людьми у такий складний час».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вільямс Дж. Стоунер. Роман / пер. з англ. Я. Губарев. Харків : Ранок: Фабула, 2019. 352 с.
2. Калинич К. Фігура «викладач-письменник» за Дж. Вільямсом: роман «Стоунер». *Питання літературознавства: науковий збірник*. 2020. Вип. 102. С. 112–133.
3. Пелікан Я. Ідея Університету / пер. з англ. Київ : Дух і літера, 2008. 360 с.
4. Потєбня О. Думка й мова (фрагменти). *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Львів : Літопис, 1996. С. 25–39.
5. Савелюк Н. Переживання стресу в умовах війни: досвід українського студентства. *Збірник наукових праць РДГУ*. 2022. Вип. 18. С. 141–152.
6. Славінська І. Як ми (не)читаємо під час війни. 2023. URL : <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/02/5/252697/> (дата звернення 20.11.2023).

REFERENCES

1. Viliams Dzh. (2019) Stoner. Roman [Stoner. Novel] / per. z anhl. Ya. Hubarev. Kharkiv : Ranok: Fabula, 2019. 352 p. [in Ukrainian].
2. Kalynych K. (2020) Fihura «vykladach-pysmennyk» za Dzh. Viliamsom: roman «Stoner» [The figure “teacher-writer” by J. Williams: novel “Stoner”]. *Problems of literary criticism : scientific journal*. Issue 102. pp. 112–133. [in Ukrainian].
3. Pelikan Ya (2008) Ideia Unversytetu [The idea of a university] / per. z anhl. Kyiv : Dukh i litera. 360 p. [in Ukrainian].
4. Potebnia O. (1996) Dumka y mova (frahmenty) [Thought and speech (fragments)]. *Word. Sign. Discourse. An anthology of world literary and critical thought of the 20th century*. Lviv : Litopys. pp. 25–39. [in Ukrainian].
5. Saveliuk N. (2022) Perezhyvannia stresu v umovakh viiny: dosvid ukrainskoho studentstva [Experiencing stress in war conditions: the experience of Ukrainian students]. *Collection of scientific papers Rivne State Humanitarian University*. Issue. 18. pp. 141–152. [in Ukrainian].
6. Slavinska I (2023). Yak my (ne)chytaiemo pid chas viiny [How we (don't) read during the war]. URL : <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/02/5/252697/> (accessed: 20.11.2023). [in Ukrainian].